

Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

Seinäjoella sijaitsevassa Suomen Siirtolaisuusmuseossa järjestettiin 15.7.2013 Kansainväliset Siirtolaisjuhlat. Päätapahtumana oli Siperiasta tuodun Matti Unkurin talon vihkiminen. Seuraavassa on kolme tilaisuudessa esitettyä puheenvuoroa.

1.

Kunnallisneuvos Aaro Harjunpää esitti avajaissanat. Puhuja toimii Suomen Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistys ry:n hallituksen puheenjohtajana. Seuraavassa yhteenveto hänen puheestaan.

Terveiset Siperiasta

15.7.2013 vietimme Peräseinäjoella perinteistä Siirtolaisuusjuhlaa arvovaltaisten vieraiden ministeri Paula Risikon, Venäjän pääkonsuli Alexander B. Svetskovin, Seinäjoen kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Kati Ojaniemen, ja lähes pariinsataan nousevan yleisöjoukon kanssa. Mukana oli yli viisikymmentä Unkurin suvun jäsentä monesta eri maasta. Juhlan aihe oli tänä vuonna Unkurin talon avajaiset.

Aiheesta muutaman rivin kirjoitin tämän lehden joulunumeroon viime vuonna. Ympyrä on sulkeutunut: Ylihärmästä mielenkiintoisin elämänvaihe in Siperiaan matkanneen Matti Unkurin käden jälki seisoo nyt erittäin kauniilla paikalla, kummallisen satuman kautta juuri Siperian kuusten keskellä, Kalajärven niemellä Peräseinäjoella.

Neljännän polven jälkeläinen Aleksander Salo purki Unkurin talon, pisti rekkaan ja lähetti Suomeen lähes 4 000 kilometrin takaa. Viime vuoden Siirtolaisuusjuhlan puheiden jälkeen sai Ilkan toimittaja aiheen kirjoittaa ”Kalajärvellä muhii yllätys”. Puheenjohtajana otin itteeni ja ajattelin, että ”niin kai sitten, jotta kirjoitukset kävisivät toteen”. Myönnän, että tuli monestakin syystä otettua raskas pieti, ja luulenpa, etten moiseen enää ryhtyisi. Liikkeelle lähdettiin nolla-budjetilla, henkilökohtaisella riskillä sekä omalla työpanoksella. Minun on vaikeaa pyydellä keneltäkään mitään, mutta ajattelin, että jos Matti Unkuri sai talonsa pystyyn vain Härmästä haetuilla sahalla ja kirveellä keskelle Sipe-

riä, niin kai minä valmiista hirsistä puuttuvia osia paikkailen asutussa maailmassa nyky-vehkein, hyvin neuvoin ja pikku avuin - saan kyllä ympyrän täällä sulkeutumaan.

Tavoitteeni oli saada aluskate rakenteiden päälle valmiiksi ennen lumisateita. Onnemme oli, että saimme siinä vaiheessa katon, ikkunoiden ja muunki viimeistelyn toteuttamiseen hankerahaa ymmärtäväisten virkamiesten toimesta. Niinpä talosta saatiin alkuperäisten kuvien mukainen, ja lopputyöt hoituivat ammattimiesten viimeistelemänä. Taloa on nyt ilo näyttää, ja se on tarinoineen kiinnostava. Moneen suuntaan olemme kiitokset velkaa.

Iloinen olen Unkurin suvun osallistumisesta kalustamiseen, ja myös heiltä saatuun taloudelliseen tukeen. Arvostan kovasti myös Venäjän pääkonsulin Svetskovin mukanaoloa juhlassamme. Kiitän erityisesti heitä kuten monia muitakin, jotka ovat auttaneet ja kannustaneet hankkeessa.

Sitä kyselee omaa hulluuttaan; miksi ryhtyä tällaiseen urakkaan, kun töitä omissakin olisi riittävästi.

Lyhyesti kolme vastausta:

1. Peräseinäjoki ja sen menestys on vuosikymmenien aikana tullu iholle. Rakastan tätä pitäjää.
2. Olen kokenut Kalajärven alueen kaikinpuolisen kehittymisen tärkeäksi, joka osaltaan heijastuu laajemminkin. Matkailusta on maailmankin mitataavassa muodostunut tärkein elinkeino. Se, että Peräseinäjoelle on saatu SUOMEN SIIRTOLAISUUSMUSEO, on asia, josta on taustat ja historia huomioiden syytä kynsin hampain pitää kiinni. Se on uniikki juttu koko Suomessa, ja museon kehittämismahdollisuudet ovat uskomattomat. Työhön tarvitaan paitsi omaa innostusta, niin erityisesti ymmärrystä ja tukea monelta suunnalta sekä LISÄÄ JÄSENIÄ yhdistykseemme.
3. Saattaapi olla Unkurin Matin tautia muski – sitä pohojalaasta näyttämisen uhoa.

2. Venäjän Federaation pääkonsulin Alexander B. Svertshkovin tervehdys Seinäjoen siirtolaisjuhlassa

Hyvät juhlien järjestäjät, arvoisa ministeri, arvoisa kaupunginvaltuuston puheenjohtaja,

Mielestäni on mielenkiintoista osallistua tähän tilaisuuteen, koska olen aina kunnioittanut sukulaisuutta tutkivia tieteitä eli kansatiedettä ja geneologiaa. Jos emme tunne kansamme ja oman sukumme juuria, emme voi katsoa varmuudella tulevaisuuteen. Samanaikaisesti, kun opimme sukumme ja maamme historiaa, edistyvät suhteemme läheisten ja kaukaisten naapurimaidemme kanssa.

Siksi Matti Unkurin suvun historia on kuin veden pisara osana suomalaisten Venäjälle suuntautunutta maastamuuttohistoriaa. 1800-luvulla Suomi kuu-

lui Venäjään, jolla oli suuri vetovoima: ihmiset muuttivat sinne paremman elämän perään, samoin kuin Pohjois-Amerikkaan. Suomalaisia muutti erityisesti Pietariin ja sen ympäristöön.

Vuonna 1897 suomalaisia oli Siperiassa 2 182 henkeä, huomattava osa oli joutunut sinne karkotusvankeina. Matista tuli yksi Siperiaan matkanneista karkotuslain mukaan. Laki oli voimassa Venäjän lainsäädännössä vuosina 1826–1888. Matti katsoi, että oli parempi elää vapaana Siperiassa, kuin istua vankilassa kotimaassa. Hän omaksui ”Siperian luonteen”; siperialaiset ovat Venäjällä tunnettuja vapautta rakastavina, itsenäisinä, hätäilemättöminä, mutta myös määrätietoisina ihmisinä. Täällä Seinäjoella näen paljon samaa teissä suomalaisissa.

Lopuksi haluan onnitella museon johtoa siitä, että se on saanut aikaan merkittävän ja arvokkaan lisän näyttelyyn. Tiedän, että sen tie Seinäjoelle on ollut pitkä.

Venäjän Federaation pääkonsulin Alexander B. Svertshkovin tervehdys Seinäjoen siirtolaisjuhlassa (vas.). Siirtolaisuusjuhla 2013 keräsi huomattavan yleisömäärän Maailman Raitille (alla). Kuvat: Tellervo Lahti.

3. Professori (h.c.) Olavi Koivukankaan juhlapuhe. Puhuja toimii Suomen Siirtolaismuseon Tuki ry:n varapuheenjohtajana.

Matti Unkurin talo Siperiasta Suomen Siirtolaisuusmuseoon Seinäjoelle

Arvoisa rouva ministeri Paula Risikko, Matti Unkurin jälkeläiset ja sukulaiset, hyvä juhlayleisö,

On suuri ilo olla kanssanne vihkimässä Siperiasta Siirtolaisuusmuseoon Peräseinäjoelle tuotua Matti Unkurin taloa. Suomesta Venäjälle suuntautunut muuttoliike on jäänyt Amerikan ja muun siirtolaisuuden varjoon. Erityisesti suomalaisten muutto Pietariin, joka yhdessä vaiheessa 1800-luvulla oli Helsingin jälkeen suurin suomalaisten asuttama kaupunki, on ollut aikanaan merkittävä muuttoilmiö.

Suomi liitettiin Venäjän keisarikuntaan vuonna 1809. Vuodesta 1826 lähtien kuolemanrangaistus muutettiin karkotukseksi Siperiaan. Alpo Juntusen v. 1983 ilmestyneen väitöskirjan mukaan vuoteen 1888 mennessä 3 321 henkeä oli saanut passituksen Suomesta Siperiaan. Karkotetuista 880:n kuolemantuomio muutettiin pakkotyöksi. Suurin osa oli muista rikoksista tai omasta anomuksestaan vankeusajanaan Siperiaan uudisasukkaiksi lähetettyjä. Monet Siperiaan menneet olivat kotoisin Etelä-Pohjanmaalta, missä viina ja puukko kuuluivat yhteen ja aiheuttivat paljon surua. Naisilla yleinen syy Siperiaan karkotukseen oli lapsenmurha. Yllättävän paljon Siperiaan lähdettiin myös vapaaehtoisena siirtolaisena, vaikka Amerikan portit olivat jo auki. V. 1897 Siperiassa oli 2 510 suomalaista. Yksi heistä oli tämän juhlan päähenkilö Matti Unkuri.

Matti Unkuri syntyi Ylihärmässä 10.5.1855. Marraskuussa 1875 humalainen, 20-vuotias Matti Unkuri puukotti kuolettavasti korttipelissä syntyneen riidan seurauksena sukulaistaan Salomon Unkuria.

Joulukuussa 1875 käräjäoikeus tuomitsi Matti Unkurin taposta 12 vuodeksi kuritushuoneeseen. Tuomiotaan Unkuri kärsi kuuluisassa Kakolan vankeudessa Turussa. Toukokuussa 1879 Matti Unkuri yhdessä 27 muun Kakolan vangin kanssa anoi karkotusta Siperiaan. Yksi syy Siperiaan muuttolle lie nee se, että Salomon Unkurin isä oli uhannut tappaa Matin, jos hän palaa Pohjanmaalle. Suomen Se-

naatti puolsi 15 vangin anomusta. Valittujen joukossa Matti Unkuri. Elokuussa 1879 Turun läänin maaherra sai ilmoituksen keisari Aleksanteri III:n Siperiaan armahdetuista vangeista, jotka siirrettiin Turusta Helsingin kautta Viipuriin, ja luovutettiin siellä Venäjän viranomaisille. Vielä vuoden 1879 aikana Matti Unkuri toverineen saapui Siperiaan Omskin seudulle. Tuohon aikaan Siperiaan mentiin joko kävelemällä tai hevoskyydillä, sillä rautatie rakennettiin vasta 20 vuotta myöhemmin.

Siperiassa Matti Unkuri oli vapaa mies, ja hän asettui suoseudulle Bugeneen noin 300 km Omskista pohjoiseen, ja 54 km Taran kaupungista länteen. Venäläiset sanoivat kylää Finyksi, Suomen kyläksi. Aluksi Unkuri teki töitä paikkakunnalla vuodesta 1848 asuneille inkerinsuomalaisille. Melko pian hän avioitui inkeriläisen Justiina Andrejevan (1861–1924) kanssa, ja tuli ilmeisesti vävyksi taloon. Vuosien kuluessa perheeseen syntyi kaikkiaan 11 lasta. Alueen pääelinkeino oli karjanhoito, ja Matti Unkuri ryhtyi itsenäiseksi karjankasvattajaksi.

Vuosina 1878–79 Matti Unkuri rakensi nyt vihitävän talon Bugenen laidalle kodiksi kasvavalle perheelleen. Talo on rakennettu haapatukeista, ja siinä on kaksi isoa huonetta. Jollakin tavalla talo muistuttaa Ylihärmän Kosolan kylässä vieläkin pystyssä olevaa Matti Unkurin kotitaloa. Paikkaa kutsuttiin Unkurinkyläksi tai Laronkyläksi erään suomalaisen siirtolaisen mukaan. Bugenessa asui 350 suomalaista v. 1902. Tuolloin Siperian suomalaisten pappi Johannes Granö kuvasi tämän Matti Unkurin talon. Kuvan perusteella on voitu rekonstruoida mm. ikkunakoristeet. Sekä venäläiset viranomaiset että suomalaiset siirtolaiset pitivät Matti Unkuria suuressa arvossa. Paikallisen mittapuun mukaan Matti Unkuri oli varakas mies, ja hänellä oli yksi paikkakunnan komeimpia taloja. Matti Unkuri kuoli lavantautiin kotonaan 72-vuotiaana vuonna 1927.

Miten Matti Unkurin talo on saatu Siirtolaisuusmuseoon Suomeen?

Matti Unkurin kuoleman jälkeen hänen poikansa Simo Unkuri jäi vaimonsa ja lastensa kanssa asumaan taloon. Kun Simo kuoli, leski ja tytär myivät kiinteistön. Joko silloin tai myöhemmin sen osti Paavo Hokkanen, joka siirsi talon keskemälle Bugeneen. Talo oli pit-

kään autiona, ja vain paimenten tilapäisenä majoituspaikkana. Talon ulkopuolisia rakenteita, jopa kamarin lattiaakin, oli käytetty talon lämmitykseen. Myös katto oli huonossa kunnossa. Olisi ollut vain lyhyen ajan kysymys, milloin talo olisi tuhoutunut kokonaan.

Seura-lehden toimittaja Hannu Holvas oli 1990-luvulla kirjoittanut lehteensä Siperiaan joutuneesta Matti Unkurista, ja nähnyt myös hänen rakentamansa talon. Peräseinäjoelle oli alettu suunnitella Suomen siirtolaisuuden ulkoilmamuseota v. 1999. Kun näin kuvan Unkurin talosta, kiinnostuin siitä heti ajatuksella siirtää se Peräseinäjoelle muistoksi Siperian suomalaisista. Ryhdyimme Holvaksen kanssa suunnittelemaan matkaa Siperiaan kesällä 2006.

Matka toteutettiin heinäkuussa 2006. Menimme Moskovan kautta ensin Omskiin, ja sieltä bussilla pohjoiseen kohti Bugenea. Saavuttuamme perille näky oli surullinen. Talon seinät olivat pystyssä, samoin katto oli paikallaan. Sen sijaan ikkunat olivat poissa, ja talon sisäosiakin oli käytetty lämmityspuiksi nurkassa olevaan takkaan. Kuitenkin aistin talossa tunnelmaa, ja tunsin nenässäni vanhan rakennuksen tuoksun.

Palattuamme ryhdyin selvittämään mahdollisuuksia saada rakennus Suomeen. Ratkaiseva edistys oli se, että Matti Unkurin jälkeläinen viidennessä polvessa, insinööri Alaxandr Salo, jonka olin tavannut Omskissa, otti asian omakseen. Vuonna 2009 hän isänsä Vitalyi Salon kanssa purki talon, ja kuljetti hirret Bugenesta Omskiin. Syksyllä 2009 iso kuorma-auto lähti Omskista viikon ajomatkalle kohti Suomea. Venäjän tullissa hirsikuorma joutui seisomaan viikon, ja siitä vietiin mukana olleet Unkurin perheelte kuuluneet huonekalut ja esineet, koska niitä ei oltu ilmoitettu erikseen tulliluettelossa. Tosin esineet saatiin myöhemmin Siirtolaisuusmuseoon erillisenä lähetyksenä. Lausun parhaat kiitokset Aleksandr Salolle ja hänen isälleen suuresta avusta.

Rahoitus talon pystytykseen saatiin useista lähteistä, joista tärkein oli EU-rahoitus Etelä-Pohjanmaan ELY -keskuksen kautta. Myös talkootyötä on tehty paljon, ja siitä lausun parhaat kiitokseni työn vetäjille Aaro Harjunpäälle ja Hannu Ilomäelle. Olen onnellinen teidän kaikkien kanssa siitä, että tämä iso hanke on vihdoinkin saatu päätökseen. Uskon, että Siperian talo kiinnostaa vierailijoita, ja sitä voidaan käyttää kertomaan Suomesta Venäjälle ja Siperiaan suuntautuneesta siirtolaisuudesta.

Olen iloinen siitä, että tähän juhlaan osallistuu ministeri Paula Risikko, joka oli Siirtolaisuusmuseon ensimmäinen puheenjohtaja, ja teki kansamme työtä sydämellä museon hyväksi. Viimeisenä ja tärkeimpänä lausun lämpimät kiitokset hyvästä yhteistyöstä Matti Unkurin jälkeläisille, joita on saapunut paljon tähän juhlaan aina Siperiasta ja Saksasta saakka. Erityisen kiitokseni kohdistan Lahdessa asuvalle Valentina Korbelaishelle, jonka innostava apu on ollut merkittävä tuki projektin kaikissa vaiheissa. Siperian matkalle vuonna 2006 osallistunut Unkurin sukulainen Jaakko Suomela oli luvannut takoa rautaristin Matin haudalle. Kun Jaakko kuoli marraskuussa 2007, Valentina Korbelaishen kävi vuonna 2008 viemässä muistokiven Bugeneen Matti Unkurin haudalle. Nyt Valentina on saanut toisen kodin tässä historiallisessa talossa kauniin Kalajärven rannalla. Kohdistan kiitokset myös Unkurin suvun jäsenille Suomessa hyvästä yhteistyöstä.

Maailmankuulu ruotsalainen kirjailija Vilhelm Moberg toteaa kirjassaan Maastamuuttajat, että siirtolaisuus on vakava asia, sillä maastamuuttaja vie mukanaan myös syntymättömät sukupolvet. Avatessamme tänään Siirtolaisuusmuseossa Siperiaan vuonna 1879 menneen Matti Unkurin talon, voimme ajatella, että Ylihärman poika on palannut kotiin takaisin lakeuksille. Samalla palaavat kotiin jo viidennessä sukupolvessa Matti Unkurin jälkeläiset, joita näille juhlille osallistuu kymmeniä henkilöitä, kaukaisimmat Siperiasta ja Saksasta saakka. Onnellinen ihminen tarvitsee sekä juuret että siivet.

Siperian matkalaisia vuodelta 2006 kokoontuneena avajaisiin 15.7.2013. Kuva: Tellervo Lahti.